

VIKTOR LECHTA

Pri sledovaní historického vývoja logopédie možno pozorovať niekoľko etáp:

1. Komunikačná schopnosť ako taká je predmetom zbožného uctievania; človek zisťuje, že slovo môže byť silnejšie ako zbrane (uctievanie magickej sily slova dodnes pretrváva vo forme rôznych obradov, zaklínaní a pod.).
2. Konštatuje sa existencia narušenej komunikačnej schopnosti u niektorých ľudí – spočiatku najmä u významných jednotlivcov. Zmienky nachádzame v rôznych písomných dokumentoch.
3. Začiatky starostlivosti o komunikačnú schopnosť ako takú (rétorika).
4. Pokusy o vysvetlenie príčin narušenej komunikačnej schopnosti.
5. Začiatky konkrétnej logopedickej starostlivosti (spočiatku učiteľia nepočujúcich).
6. Publikovanie monografií a zhrňujúcich logopedických prác, učebníc.
7. Konštituovanie logopédie ako vedného odboru.

Celkove možno konštatovať, že úroveň starostlivosti o narušenú komunikačnú schopnosť je v podstate ekvivalentná sociálno-ekonomickej úrovni danej spoločnosti (a to nielen v historickom priemere, ale aj v súčasnosti). Pri narušenej komunikačnej schopnosti totiž spravidla nejde bezprostredne o otázky života a smrti. Preto táto oblasť z hľadiska hierarchie potrieb spoločnosti prichádza na rad až vtedy, keď sú vyriešené základné problémy, súvisiace so samotnou existenciou spoločnosti, a spoločnosť má dostatok materiálnych prostriedkov, ktoré môže investovať aj do oblastí duchovných hodnôt (vrátane kultúry reči, resp. starostlivosti o narušenú komunikačnú schopnosť).

Tieto fakty sú evidentné z nášho schematického historického náčrtu:

- cca 3. tisícročie pred n. l. V egyptskej mytológii vystupuje THOVT, boh múdrosti, učenosťi, písma a reči. Pokladali ho za vynálezcu slov a písma, ktorý obdaril ľudí rečou. („Jeho slovo vytvára bohov a ľudí a veci.“)
14. stor. pred n. l. Zachoval sa historický záznam o chetitskom kráľovi MURŠILIŠOVI, ktorý po celý život trpel ťažkou poruchou reči (pravdepodobne nervového pôvodu) a táto ho dokonca „prenasledovala aj v spánku“.
- cca 1200–800 pred n. l. V staroindických vedách vystupuje SÁRASVATÍ – bohyňa reči (a zákonite aj vzdelania a umenia). Spomína sa aj posvätná slabika ÓM a sú formulované SUTRY (pravidlá správneho spájania hlások).
10. stor. pred n. l. Vznikla BIBLIA (Starý zákon), kde sa vyzdvihuje význam reči – už v 5. vete Biblie sa píše: „I n a z v a l Hospodin svetlo dňom a tmú nazval nocou.“ Spomína sa aj narušená komunikačná schopnosť: Mojžiš mal poruchu reči, ktorá mu bránila aktívne verejne

vystupovať (zmenka je aj o jeho „neobytnom jazyku, neobytných perách“ – podľa niektorých prameňov sa „zadržával“, zajakával).

8.-7. stor. pred n. l. Grécky básnik HESIODOS opisuje grécku mytologickú sústavu; v nej napr. titán Prometheus naučil ľudí čítať, písať a počítat; bohyňa Héra odobrala nymfe Echo reč, pretože bola príliš prosoteká (mohla iba opakovat posledné slovo z toho, čo povedal niekto iný); Hermes, boh obchodu a ochrany cest, bol aj bohom rečníkov.

5. stor. pred n. l. Grécky historik HERODOTOS opisal prípady nepočujúceho chlapca a zajakavého chlapca.

ALKMAION z Krotonu tvrdil, že centrum duševnej činnosti je v mozgu. Pri pitvaní zvierat našiel v mozgu nervy; nervové dráhy a ich zakončenia. Duševné choroby, ako a hluchota sa usiloval vysvetliť porušením týchto dráh.

5.-4. stor. pred n. l. HIPPOKRATES, grécky „otec lekárstva“, zhŕnul viedajúce poznatky o tvorbe hlasy a o poruchách reči. Pokúsil sa o výklad fyziológie sluchu. Nielen určité súvislosti medzi narušenou komunikáciou schopnosťou a mozgovými ochoreniami. Radil, ako sa zbaviť zajakavosti (zmena prostredia, režim pokoja). Hlásal aj niektoré bludy; dlovec s maňou blavou sa nemáže zajakávať.

Aténsky dramatik ARISTOFANES v hre *Oby* spomína rotacizmus. Postava z jeho hry Alkibiades namiesto hlásky *r* vyslovuje *l*.

Grécky filozof PLATON vytvoril jednu z prvých teórií počutia. Zmieňuje sa aj o posunkovo-
vom jazyku.

ISOKRATES, grécky logograf (živil sa písaním prejavov pre iných) prvý raz uviedol termín *logopédia* a v zmysle *výchova reči*. Žiadal, aby sa v škole pestovala „logón poljeia“ – výchovu k správnej reči. („Nič, čo je rozumné, nevaniká bez pomoci slova. Slovo je vodcom všetkých skutkov a všetkých úmyslov.“)

4. stor. pred n. l. Najslávnejší antický rečník DEMOSTENES trpel povedane slabým hlasom (fonastéziou) a poruchou reči (údajne zajakavosťou aj rotacizmom) a hľadávať im účinkom pod vedením lekára NEOPTOLEMA sa mienil zbaviť týchto porúch, ale vypracoval sa na vynikajúceho rečníka.

Najväčší antický mysliteľ ARISTOTELES píe o vzniku hlasy. V *Poručke* definoval hlásky a rozdelil ich na hlasné hlásky (t. j. samohlásky), polohlásky (hlásky *l, r, nazály m, n* a spirantu *h*) a nehlasné hlásky (t. j. spoluhlásky – explozívny *b, d, g, k, p, t*). Diferencoval ich podľa miesta a spôsobu tvorenia. Zajakavosť vysvetľoval, jednak ako neposner medzi myslením a „vonkajšou rečou“, jednak ako dôsledok anomálie jazyka (tzv. „slabý jazyk“). Ako príčiny narušenej komunikačnej schopnosti spomína trnzy. V *Retorike* zabračoval o, i. dôležitosti prazadúcich faktorov.

1. stor. pred n. l. Rímsky rečník a politik Marcus Tullius CICERO v *Knihu rečníka* písal aj o fyziológii hlasy a reči a o chýbách reči. Vo svojich prácach opisoval aj spôsoby, ktorými sa v tej dobe odstraňovali poruchy reči. V *Knihu O povinnostiach* žiadal vypracovanie „pravidiel“ nielen pre rečníkov, ale aj pre bežný komunikačný proces.

1. stor. Marcus Fabius QUINTILIANUS – prvý štátny platený učiteľ rečníctva (eloquenti-
tiae professor) písal o významne správneho rečového vzoru pre dieťa. V *Knihu Základy rečníctva* sa zameriava o „pretrásokoch proti výslovnosti“, medzi ktoré patria chyby spôsobené „distanmi a jazykom“. Ďalej spomína fufnivosť („dlhá výslovnosť, keď hlas počúva akoby spôsobené hrdľom“). Zmenil sa tu aj o chybné výslovnosti hlások *r, k, g* a ich nahrádzaním akoby *l, t, d*. Žiadal od učiteľa, aby „opravoval prípadné chyby vo výslovnosti, aby slová boli zreteľné a aby každá hláska bola správne artikulovaná“.

Rímsky spisovateľ Aulus Cornelius CELSUS – aj keď nebol lekár – vo svojich ôsmich knihách o lekárstve sa zaoberal aj výslovnosťou a významom jazykovej uzdrčky z ľudiska výpnu reči a porúch reči.

1.-2. stor. Starodávnosť o reč sa v starom Ríme nápadne prejavila v oblasti rétoriky. Cisár VESPASIANUS (1. stor.) učiteľom rétoriky ustanovil plat z cisárskej pokladnice. Cisár

HADRIÁN (1. a 2. stor.) založil vysokú školu „slobodných umení“ (artes liberales) Athenam, kde mala rétorika významné postavenie. Význam rétoriky školsko stúpil do tej miery, že pre ňu boli zriaďované vysoké školy. Starí Rimanovia poznali logopédov pod menom PHO-NASKOVIA. Boli spoločensky vysoko cenení.

2. stor. Grék GALEENOS – osobný lekár niekoľkých rímskych cisárov – sa detailne zaoberal fyziológiou hlasy a sluchu. V diele *De partibus artis medicinarum* medzi lekárnymi zaoberal až údajne spomína aj foniatru.

4. stor. Byzantský lekár ORIBASIOS – autor 70-zväzkovej encyklopédie lekárstva – písal o odstraňovaní zajakavosti. Zdôrazňoval dôležitosť väzby bahutika na terapeutu a opísal presný metodický postup odstraňovania zajakavosti (od jednotlivých cvičení až po voľnú konverzáciu).

5. stor. CAELIUS AURELIANUS opísal dialektickú metódu odstraňovania zajakavosti (tzv. rečová gymnastika).

8. stor. Anglický biskup John z Beverley sa usiluje naučiť nepočujúceho hovoriť.

11. stor. Arabský filozof, lekár, prírodovedec a básnik IBN SÍNÁ opísal oddelenie nosovej kôstičky a hornú časť. V 3. knihe svojho *Kánonu lekárskeho* okrem iného opísal patológiu a liečbu ochorenia nosa, pier, krku, jazyka a úst. Spomínaní aj dôležitosť dýchových a hlasových cvičení u bahutikov.

Záčiatok 15. stor. Jan HUS, český kazateľ, vodca reformácného hnutia, rektor pražskej univerzity vo svojom traktáte o pravopise *De orthographia bohemica* zjednotil český pravopis. Toto dielo obsahuje aj fonetické opisy. Zjavne je aj Husovo úsilie o správnú výslovnosť (vraždo) 1. V čase pôsobenia Pavla HALVEPAPUSA, rektora evanjelickéj mestskej školy v Banskej Bystrici, sa zriadovali skupiny pre žiakov s chybami výslovnosťou.

16.-17. stor. Mních Pedro de PONCE, učiteľ Ramírez de CARRION a Juan Pablo BONET sa stali príručníkmi učenia nepočujúcich hovoriť artikulovanou rečou (Ponce a Carrion prakticky, Bonet detailným opisom Carrionovej metódy).

1561 Giuseppe FALLOPIO – benátsky lekár – spracoval anatómiu ucha (sluhy bahutiek).

1583 Hieronymus MERCURIALIS – profesor na lekárskej fakulte v Padove – publikoval jednu z prvých prác o detských chorobách, kde v troch kapitolách píle o poruchách reči a ich príčinách, ako aj o odstraňovaní zajakavosti. Podľa niektorých bádateľov je to pravdepodobne prvé vedecké pojednanie o poruchách reči. Za jednu z príčin zajakavosti považoval „vlhku a slabú kôstičku“; ale tvrdil, že môže byť zapríčinená aj neobytným jazykom. Pri odstraňovaní porúch reči odporučal diéty, odvodňovací kúru a preháňadlá.

1627 Anglický filozof a spisovateľ Francis BACON zverejnil výsledky svojej práce o problémoch sluchu a reči a neskôr napísal známe dielo o zajakavosti (Experiment Solitary Touching, Stutling). Vo svojom utopistickom diele *Novae Atlantis* (1624) už aktualizoval potrebu inštitucionálnosti vedeckej práce o problematike reči.

1683 ROMMEL (pod názvom „slabá“) opísal príznaky poruchy, ktorú v ďalšej terminológii nazývame transkriptikálna motorická afázia.

1692 Jan Konrad AMMAN, nazývaný niekedy aj „otcom logopédie“ – v diele *Surdus loquax* opísal, ako možno nepočujúceho naučiť hovoriť (patrí medzi zakladateľov ortilinej metódy). V neskorom diele *Dissertatio de loquela* vysvetľoval afáziu.

1698 Angličan MUSGRAVE prvý opísal psychogénnu afáziu.

17. stor. Jan Amos KOMENSKÝ odporúčal, aby sa výslovnosť z navičovala najprv v slabikách a až potom v kraších slovách. Zabračoval význam správneho vzoru reči.

1717 David BAZIN vo svojej lekárskej dizertačii opísal príznaky brblavosti.

1753 G. van SWIETEN opísal príznaky dševnej motorickej afázie (neschopnosť hovoriť z „nerovných príčin“).

1768 Boissier de SAUVAGES sa v diele *Nosologie methodique* usiloval už aj o triedenie

- porúch reči. Opisal bezručnosť, bezbláznosť a pselizmus (ktorý chápal ako zajakavosť aj hativosť).
- 1770* Abbe Charles Michel de L'ÉPÉE sa stal riaditeľom prvého ústavu pre nepočujúcich (v Paríži).
- 1791 J. A. P. GENESER opisal pod názvom „alália“ príznaky poruchy, ktorú v dnešnej terminológii nazývame jargonová afázia.
- Wolfgang von KEMPELEN, bratislavský rodák, v práci *Mechanismus ljudskej reči* poukázal na význam správneho dýchania pre správne hovorenie – so zreteľom na zajakavosť. Opisal svoj hovoriaci stroj, ktorý zostavil na princípe gájd a štruktúry hlasových orgánov. Pohládajú ho aj za zakladateľa logopédie ako vedeckého smeru, za priekopníka logopédie a surdopédie.
- 1817 Jean M. Gaspard ITARD, pôvodne bankový úradník, neskôr lekár v Ústave hluchonemých v Paríži, odporúchal vo svojej práci o zajakavosti režim mlčanía, zmenu jazykového prostredia (ďal dieťa vychovávať ke hovoriacej cudzím jazykom), vkladanie rôznych strojčiek pod jazyk, spievanie.
- 1825 Vdova po americkom lekárovi LEIGHOVÁ založila v New Yorku ústav pre zajakavých. V priebehu 2 rokov odstránila údajne zajakavosť u 150 balbutikov. Jej metóda, nazvaná neskôr „vokálna gymnastika“, sa rozšírila aj v Európe.
- 1827 Jan Evangelista PURKYNĚ sa zaoberá fyziológiou ľudskej reči. Pokúsil sa triediť hlásky z akustického aspektu a predpokladal využitie získaných poznatkov pri korekcii porúch reči.
- 1830 Rudolf SCHULTHEIS, lekár v Zürichu, prvý raz presne odlišil zajakavosť od hativosťi. Opisal niektoré podrobnosti Leighovej metódy.
- Colombat de LISERE, riaditeľ Ortofonického ústavu v Paríži, uverejnil svoje dielo o prejavoch a odstraňovaní zajakavosti. Klasifikáciou prejavov zajakavosti položil základy symptomatológie zajakavosti.
- 1834 J. MÜCKE, riaditeľ Ústavu pre hluchonemých v Prabe, vo svojej práci o hluchonemých písal o odstraňovaní dyslátie u detí v školách.
- 1835 SCHNEIDER definoval trbľavosť.
- 1836 János SZILÁGYI napísal prvú logopedickú prácu v Uhorsku *O hativosťi*.
- Francúz otec a syn M. a G. DAXOVCI zistili súvislosť medzi centrálnymi poruchami reči a poškodením mozgu.
- 1838 Christofer LAGUZEN napísal v Rusku prvú rozpravu o odstraňovaní zajakavosti. Zložrnzil význam traumatických (rôznych afektov) pre vznik zajakavosti.
- 1840 V nemeckom vojvodstve Anhalt-Bernburg inštaloval BLUME školský kurz pre zajakavé deti.
- 1841 Nemecký chirurg Johann Friedrich DIEFFENBACH začal „liečiť“ zajakavosť chirurgickými zákrokmi na jazyku.
- 1847 Stefan MAJER vydal prácu *Prastarárodná výchovosťouť díl pedagogia populárna*, kde píše o rozvíjaní reči, o prevencii a korekcii vývinových porúch reči.
- 1854 Španiel Manuel GARCIA objavil princíp britanového zrkadla – laryngoskopu.
- 1860 V Prabe začal riaditeľ ústavu pre hluchonemých A. GALL organizovať aj starostlivosť o chýbne hovoriacich.
- 1861 Francúz Paul BROCA klinicky potvrdil názory otca a syna Daxových o centrálnych poruchách reči; dokázal príčinu motorickej afázie, lokalizoval v mozogovej kôre rečové centrum.
- Armand TROUSSEAU, francúzsky lekár, zaviedol termín *a fázia*.
- 1867 W. OGLE zaviedol výraz *a grafia*.
- 1869 V Prabe učiteľ hluchonemých Karel MALÝ nadviazal na činnosť A. Galla a zorganizoval kurz na odstraňovanie chýb reči.
- 1874 WERNICKE publikuje prácu o „sluchovom rečovom poli“.

- 1877 Adolf KUSSMAUL vydal v Lipsku klasickú monografiu *Poruchy reči* (Die Störungen der Sprache).
- 1888 Albert a Hermann GUTZMANOVCI založili v Nemecku školiace kurzy o poruchách reči pre lekárov a učiteľov.
- 1899 J. A. SIKORSKIJ, profesor Kyjevskej univerzity, napísal základné dielo o zajakavosti, ktoré A. Veselý preložil v r. 1894 aj do češtiny.
- 1891 Vznikol prvý logopedický ústav v Uhorsku – Ortofonický ústav v Arade (Zakladateľ: Jozef ROBOZ).
- 1894 Jan KAPRAS vydal v Brne knihu *Psychofyzické základy mlavy ľudské*.
- 1895 Leon BERQUAND (pôvodne sám zajakavý) zriadil vo Francúzsku ústav pre zajakavých vo Versailles.
- 1896 Karel MALÝ vydal prácu *Die hluchoněmět, nedoslýchavě, jukož i poruchami reči snížene ve škole obrnět*.
- 1899 Karel MALÝ vydal dielo *Návod k nápravě porušené mlavy mládeže*.
- 1900 Zigmund JANKE, český lekár, napísal prácu *O vzniku koktavosti a Čítanku pro koktavé*.
- 1902 Zigmund JANKE vydal tlačou *Vady reči a jak se jich chrániti*.
- 1904 Český psychiater Antonín HEVEROCH opisal príznaky, ktoré dnes nazývame *dysexlexia a dysgrafia*.
- 1921 V Lemingrade vznikol Ortofonický ústav (prvý riaditeľ FEDBERG).
- 1924 Rudolf KRATOCHVIL, priekopník našej logopédie, vydal *Vady reči* (Logopaedia), prvú učebnicu logopédie u nás.
- Uskutočnil sa prvý kongres IALP (Medzinárodná asociácia logopédov a foniatrov) vo Viedni (zakladateľ Emil FRÖSCHEL).
- 1927 František TOMÍŠKA s Juliusom TEPlickým a ďalšími začali v Kremnici organizovať v dvadsiatych rokoch tohto storočia sa logopédia začala konštituovať ako *vedný odbor*, ktorého predmetom je výchovná správna reči. Sú pre to splnené základné podmienky: *písu sa učebnice a monografie; rozvíja sa organizova n logopedická starostlivosť; utvára sa systém vzdelávania logopédov; logopédi sa začínajú združovať do odborných organizácií*.
- 1928 Hubert SYNEK, riaditeľ ústavu pre hluchonemých v Lipatku, vydal v Brne prácu *Náprava reči*.
- 1932 V Dvore Kráľové založil Eduard VESELY súkromný ústav pre nápravu porúch reči.
- 1936 V Komárne zabal Jozef KANZOŠAY organizovať prvé kurzy pre chýbne hovoriace maďarské deti u nás.
- 1946 Miloš SOVÁK, organizátor a tvorca našej modernej logopédie, založil v Prabe Logopedický ústav (Okrem logopedickej starostlivosťi ústav organizoval školenie logopedických pracovníkov, vydával zborníky, spolupracoval pri zriaďovaní špeciálnych škôl atď. Existoval do roku 1960.)
- V Prabe sa zriadila *škola pre chýbne hovoriacich*.
- 1947 Nestor slovenskej špeciálnej pedagogiky Viliam GANO zriadil v Bratislave Pedagogickú školu (o rok neskôr premenovanú na Defektologickú poradňu), ktorá sa orientuje aj na logopedickú starostlivosť a depistážu.
- 1949 Prvý raz na Slovensku je možné vysokoškolské (nadstavbové) štúdium pedagogickej defektológie, kde v rámci smeru „defektológia telesne a zmyslove chýbných“ tvoria logopedické disciplíny viac ako jednu tretinu predmetov vysokoškolskej prípravy.
- 1950 Pavol SABADOS založil v Prešove prvú logopedickú poradňu na Slovensku.
- 1951 Jozef LIŠKA založil logopedickú poradňu pri ORL klinike v Košiciach.
- Viliam GANO vedie kurz pre prípravu terénnych logopedických pracovníkov.
- 1952 V Bratislave vznikla škola pre nápravu reči.
- Začínali sa organizovať prázdninové kurzy pre zajakavé deti (viedli ich Ursiny).

- Hlaváčová-Ballová, Edelsbergerová, Sabadoš, Baláž, Mikeska, Predmerský, Rehušová a iní).
 Ministerstvo zdravotníctva po dohode s Ministerstvom školstva vydalo smernice pre organizáciu logopedickej služby.
- 1959 OSN vydalo Deklaráciu práv detí, kde sa okrem iného uvádza: „Dieťaťu, ktoré je fyzicky, duševne alebo sociálne postihnuté, sa poskytuje osobitné zaobchádzanie, výchova a starostlivosť, ako si to vyžaduje jeho osobitné postavenie.“
- 1961 Výnosom Ministerstva školstva a kultúry sa zavádza do škôl pre mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť predmet Individuálna logopedická starostlivosť.
- 1967 V Bratislave vznikol Inštitút špeciálnej a liečebnej pedagogiky (zanikol v r. 1972), kde bolo možné prvý raz v dennom 5-ročnom vysokoškolskom štúdiu študovať logopédiu ako samostatný odbor (do r. 1977).
- 1969 Vznikla Spoločnosť pre špeciálnu a liečebnú výchovu na Slovensku (prvý predseda Vladimír Predmerský) a jej Logopedická sekcia (prvý predseda Otto Mikeska).
- 1970 Vznikla Česká logopedická spoločnosť (prvý predseda Miloš Sovák).
- 1971 Vznikla Slovenská logopedická spoločnosť (prvý predseda Jozef Liška).
- 1972 Jozef BALÁŽ organizuje v Trenčíne prvú Celoslovenskú logopedickú konferenciu.

LITERATÚRA

- ARNOLD, G. E.: Die Sprache und ihre Störungen. Handbuch der Stimm- und Sprachheilkunde. Wien-New York 1970.
- ARISTOTELES: Poetika. Rétorika. Politika. Bratislava 1980.
- CICERO, M. T.: O povinnostech. Praha 1970.
- GORDOSNÉ SZABÓ, A.: A magyar logopédia kialakulása. In: Szemelvénygyűjtemény a gyógypedagógia történetéhez. Budapest 1987, s. 5-34.
- GUNDERMANN, H.: Einführung in die Praxis der Logopädie. Berlin-Heidelberg-New York, 1981.
- HÁLA, B.-SOVÁK, M.: Hlas, feč, sluch. Praha 1962.
- KADYROV, A. A.: Abú Alí Ibn Sína. Praha 1988.
- KEMPELEN, W.: Mechanismus lidské řeči. Bratislava 1990.
- KERAMITČIEVSKI, S.: Filozofija i osavremenjavanje defektologie. In: Defektološka teorija i praxa, XXXII, č. 1-2, s. 27.
- Kolektív: Slovník antické kultury. Praha 1974.
- KRATOCHVÍL, R.: Vady řeči (Logopaedia). Bratislava 1924.
- MATULAY, K.: Vyšetřování symbolických funkcí. Bratislava 1973.
- NIKLÍČEK, L.-ŠTEIN, K.: Dějiny medicíny v datech a faktech. Praha 1985.
- ORTHMANN, W.: Geschichte der Sprachbehindertenpädagogik. In: Knura, G.-Neumann, B.: Pädagogik der Sprachbehinderten. Berlin 1980, s. 67-91.
- PREDMERSKÝ, V.: Kapitoly z dejín špeciálnej pedagogiky. Bratislava 1978.
- QUINTILIANUS, M. F.: Základy rétoriky. Praha 1985.
- REHUŠ, G.: Dvadsať rokov logopedickej starostlivosti na Slovensku. In: Sabadoš, P. a kol.: Logopédia v komplexnej starostlivosti o dieťa. Bratislava 1977, s. 41-50.
- SCHOLZ, H. J.-ECKERT, R.: Sachwörterbuch Stottern und Poltern. München 1978.
- SOVÁK, M.: Uvedení do logopedie. Praha 1981.
- THORWALD, J.: Moc a tajemství dávných lékařů. Bratislava 1971.
- WENDLER, J.-SEIDNER, W.: Lehrbuch der Phoniatrie, Leipzig 1977.
- ZAMAROVSKÝ, V.: Bohové a králové starého Egypta. Praha 1979.

2 DĚJINY LOGOPEDIE

Dějiny logopedie

- Komunikační schopnost jako předměří zbrožného učení (první písemné doklady – přibližně od 3. tis. př. n. l.)**
 v egyptské mytologii byl Thot bohem písmena a řeči, už bohem moudrosti, učení a magie
 1200 př. n. l. vznik starověkých véd a bohyň Ina Sámarati a posvátnou slabiku „Om“
 10. st. př. n. l. Genesis – První kniha Mojžíšova: Světlo NAZVAL. Bůh dnem a tmu NAZVAL, nocí
 8–7. st. př. n. l. v řecké mytologii Prometheus naučil lid číst, psát a počítat; nymfa Echo ztratila kvůli prostotě řeči řeč a pouze opakovala poslední slovo z toho, co řekl někdo jiný; Hermes byl kromě jiného také bohem techniky.
 2. **Známý o lidech s NKS (přibližně od 14. st. př. n. l.)**
 14. st. př. n. l. historový záznam o chertalém králi Muršilišovi, který celý život pravděpodobně trpěl dysartrií
 10–9. st. př. n. l. kompendium Starého a Nového zákona – zmínka o Mojžíšovi, který trpěl pravděpodobně koktavostí; v Evangelu sv. Marka je zpráva o nejšťastnějším a nešťastnějším (koktavém) člověku apod.
 Herodotos popisuje případy nezvyklého a koktavého chlapce
 Hippokrates – otec lékařství – hledá u lidí s NKS souvislosti s onemocněním mozku; v Aristotelově díle Veřej je člověk s rotacíem; logopedé se pokoušeli počítat, aby se pro tyto lidi ve školách zavedla „Jedná pátá“ – výchova k správné řeči; poprvé je použit termín logopedie
 4. st. př. n. l. zpráva o antickém technickovi Demosthenovi, který měl slaby hlas (forasentis), rotacismus a úbojně koktal
 1. st. př. n. l. Cicero psal o vyznání „previdel“ nejen pro slovníku, ale také pro běžný komunikační proces
 3. **Podklady systematického kultivování komunikační schopnosti jako takové, zmínky o NKS v různých pracích (1. st. n. l.–15. st.)**
 1.–2. st. Quintilianus – první učební plán „učitel výřevností“ (eloquarum professor); ošal? Vespasianus stanovuje učební plán; dává práci z čtenářské podstaty; ve starém Římě jsou logopedové výnosce společensky ceněni
 2. st. n. l. Galenus, otec lékařství, říká: „několik římských císařů, se podobně zabývali fyziologií hlasu a sluchu
 5. st. n. l. Cassius Aurelianus uvádí o možných terapiích koktavosti
 8. st. n. l. encyklopedický spis Boetia de Boverley se snaží naučit neslyšícího řečnickou mluvit
 11. st. n. l. Anonymus v Kármu lékařství popisuje také paralogii a léhu nemocí nosu, úst, jazyka a úst
 4. **Vědecké pojednání o NKS, ojedinelé pokusy zavést systematickou péči o osoby s NKS (18.–17. st.)**
 v době působení Pavla Halpepaise vznikají skupiny pro řeč a vzhled vzhledu
 16. st. Michiel Pedro de Ponce, učitel Ramiro de Carion a Juan Pablo Bonet učí neslyšící mluvit
 18. st. M. Mesurolis, prof. lékařské školy v Pavlově, publikuje jednu z prvních prací o oblékání nemocných, v které ve třech kapitolách píše o NKS – vědecké se učebně, že jde o první vědecká pojednání o NKS
 1827 F. Bacon píše o problémech sluchu a řeči, o koktavosti
 1832 J. A. Komenský v Informatoriu školy mateřské doporučuje naučivost výslednost hlásky r nejprve ve slabkách a až potom v kněžích slovech
 1692 J. C. Arman – otec logopedie – v díle Surbus loquens popisuje, jak lze neslyšícího naučit mluvit; v díle Diverstio de loqua vyveduje princip tvzení řeči a rozlišuje různé druhy NKS
 5. **Podklady organizování péče o osoby s NKS (18.–19. st.)**
 1778 S. Heinicke zakládá v Lipsku Institut pro němá a jinými vadami řeči postižené osoby
 1791 W. Kumpelen oděraváče jednotlivé typy vadné výslovnosti
 1825 Leigrowa zakládá v New Yorku Ústav (školu) pro koktavé
 1830 C. de Libera, ředitel Ortopedického ústavu v Paříži, publikuje svou práci o projeven a terapii koktavosti v německém vojvodství Anhalt-Bernburg otevírá Blumne školu kurz pro koktavé děti
 1840 A. Gall, ředitel Ústavu pro huchoněmání v Praze, organizuje také péči o osoby s vadami řeči
 1879 A. Guzmán realizuje logopedické kurzy pro osoby s vadami řeči
 1891 J. Hooz zakládá v Aradu (německý záp. Rumunsko) první logopedický ústav v Uhrách
 1877 A. Kussmaul vydává v Lipsku klasickou monografii Poruchy řeči
 1879 A. Guzmán publikuje monografii o koktavosti, které nejdříve orient terapii koktavých v naší oblasti
 1891 A. Guzmán a H. Guzmán vydávají čas. Medizinsch-Pädagogische Monatschrift für geamte Sprachschueler
 1896 K. Mayl vydává práci Die Muehnen, nebesychnav, jakož i poruchami řeči postižené ve škole obecně a v záložní (1899) Návod k nápravě poněmání mluvy mluvě
 1900 Z. Janke publikuje O vzniku koktavosti. Články pro koktavé a v záložní (1902) Vady řeči a jak se jich chránit
 1924 R. Kocichová vydává Vady řeči (Logopedie), první učebnici logopedie v CSR
 1947 v Bratislavě začíná vycházet časopis mateřského učitelstva logopedie a fonologie Folia Phonologica
 7. **Ustanovení logopedie jako vědního oboru (20.–21. st.)**
 1924 zakládající kongres světové asociace logopedů a fonologů – IALP
 1926 vysokoskolácké vzdělávání logopedů – studium v Hamburku
 1927 L. E. Travis se stává prvním ředitelem Kliniky pro terapii řeči v Iowa (USA)
 1946 M. Sovák zakládá Logopedický ústav – základnu moderního logopedického výzkumu
 1967 poprvé lze u nás studovat logopedii jako samostatný univerzitní obor v přírodním studiu
 1978 M. Sovák publikuje Úvod do logopedie a Logopedie – vědecké základy naší logopedie
 1991 vzniká první samostatná katedra logopedie v Československu
 2000 vzniká první veřejná klinická logopedie v Bratislavě
 přelom podpořová a klinická logopedie jako aplikované obory logopedie – pokusy i o jejich terminologické rozlišení (např. v Německu: Sprachheilpädagogik – Logopädie)

I OBECNÁ KONCEPCE LOGOPEDIE

Tab. 2.1 Světové dějiny v zrcadle dějin logopedie (Lechta, Pánek, Jurčovičová, 2000)

Světové dějiny

- Písmo jako nehmotnost slova, řeči a paměť lidské (od 3000 př. n. l.)**
 3000 př. n. l. vznik grafického písma (několik stovek znaků) – hieroglyfů – písmena bohů v Th-mve (v Egyptě) – sjednocení Egypta – vznik velké říše
 2500 př. n. l. epos o Gilgamešovi – sumerská básně – text „Věčná kniha“
 2000 př. n. l. ženoepos o Egypťanu Sinuhetovi
 1000 př. n. l. Fénická vynálezi abecedy
 8. st. př. n. l. aramejské písmo – předchůdce hebrejského a arabického písma, ošegs Starého zákona do samojediny
 7. st. př. n. l. vznik řecké abecedy se samohláskami z fénické abecedy
 650 př. n. l. vznik zpodobněného fonového (dělnického) písma v Egyptě
 600 př. n. l. vznik římského písma
 2. **Komunikace ve výnose organizovaných společnostech (od 14. st. př. n. l.)**
 14. st. př. n. l. počátky řecké civilizace (létní období)
 883 př. n. l. V Amérkách jsou katové natrzeni volenými úředníky – počátky demokracie
 510 př. n. l. Řím se stává republikou
 480 př. n. l. počátek klasického období v řecku – vznik divadla (Izozik, historie)
 430 př. n. l. Hippokratovy myšlenky znamenají převrat ve vývoj lékařství
 3. **Komunikace jako prostředek vzniku občanské společnosti a rozšiřování víry a vzdálenosti (od 1. st. n. l.)**
 212 n. l. římské občanství pro všechny svobodné v Ří
 337 n. l. římský císař Konstantin přijal křesť
 kol. 670 n. l. první listinná kniha v Číně
 1185 n. l. založení první univerzity na světě v Bologni
 1224 n. l. založení první školy univerzity v Neapoli
 1457 n. l. první listinná kniha v Evropě – Gutenbergův tiskácký stroj – počátky prvního masmédi
 4. **Komunikace v podmínkách rozvoje prvích masmédi, rozvoje vědy a techniky (od 16. st. n. l.)**
 1631 vznik francouzského časopisu Journal des Savants – počátek časopisecké publicistiky – čty časopisů
 1655 Komenský vytváí učebnici Dřina jazyků aravind, která byla přeložena skoro do všech evropských jazyků
 počátek v Angli a Holandsku přechod od sporadických listů, letáků a pamfletů k periodickým novinám – začátek čty novin
 17. století
 5. **Komunikace v podmínkách zrodu masové společnosti a zrychlení dějin (18.–19. st. n. l.)**
 od pol. 18. st. pod vlivem osvícenejší rozšiřování vědeckých knih a s rozvojem vědy vědeckých knih
 ve Francii byl vydán encyklopedický slovník, sumarizující nové vědecké a technické poznatky – předpoklad rozvoje mezinabozového poznání
 1771 Marie Terezie v Řáco educatozni učila, že čtení novin bude nový výcvoční předmět ve školách
 1829 Francois Louis Brail vynoví písmo pro nevidomé
 1838–1865 vznik heliografických obrázků, svěřetisku a fotografie – počátek růstu významu nehmotných médií – spojení obrazu a písma došlává jinou podobu – obraz v umělé paměti
 6. **Rozvoj nehmotné audiovizuální komunikace – jednotvárná masová komunikace (19.–20. st. n. l.)**
 1876 Skot A. G. Bell vynalézá telefon – významná změna komunikace – přenos aktuálního zvuku na dálku
 1877 T. A. Edison nahřívá a reprodukuje zvuk – vznik fonografu
 1888 Emil Berliner v USA vynalézá gramofon a gramofonovou desku – zvuk a hlas v umělé paměti
 90. léta 19. st. vznik filmu ve Francii – začátek filmové éry – spojení pohyblivého se obrazem s písmem
 1895 W. Röntgen objevuje paprsky X (pojmenované rentgenové) – nová éra zkoumání lidského organismu
 1896 obnova olympijských her – duch mezinárodní komunikace a kooperace
 1908 první písemná lidského hlasu na dálku – vznik rozhlasu – média masové komunikace, začátek rozhlasové éry
 1920 počátky masového rozhlasového vysílání v USA
 1925 první televizní přenos v USA
 30. léta 20. st. vznik zvukového filmu – spojení obrazu a textu se zvukem
 7. **Na prahu globální informační společnosti – komunikace v podmínkách přirozené a umělé reality (20.–21. st.)**
 40. léta 20. st. vznik umělého jazyka na binárním principu, počátek dělení přirozeného a umělého jazyka; transformace přirozeného jazyka do umělého, pokusy o simulaci přirozeného jazyka – vznik informatiky
 po roce 1945 zavedení televizního vysílání a kabelové televize do domácností – spojení přirozenosti rozhlasu a filmu – navyznání globálního prostředku masmédiu
 50. léta 20. st. vznik nové vědy počítačů – teoretický, počátky vzniku umělé inteligence – začátek kybernetické éry
 60. léta 20. st. vznik elektronických znaků pomocí Mnohové symetrické, první zobrazení zvuku
 70. léta 20. st. vznik kognitivních věd, vznik videa – narativní obrazu na magnetickou pásku, vynález mikroprocesoru – revoluce v oblasti umělé elektronické paměti, vznik PC
 80. léta 20. st. vznik a první zavěšení internetu v USA – počátky obrazového textu
 1988 vytvoření prvního počítače v satelitním Telekomu
 zač. 21. st. možnost spojení (5 miliard možk) – zrod totální komunikace ve společnosti

Historie poskytování logopedické péče na Moravě

PaedDr. Jiřina Klenková, MU Brno

Dnešní slavnostní setkání, které se uskutečňuje při příležitosti oslav 50. výročí založení školy pro žáky s vadami řeči v Brně, je pro nás všechny velmi důležité. Máme možnost společně nejen zavzpomínat na uplynulá léta, strávená při práci v této škole, neboť mezi sebou dnes máme i pamětníky období zakládání školy, ale můžeme také přemýšlet, jak pracovat dále, jakými cestami se bude ubírat logopedická péče, péče o jedince s poruchami komunikační schopnosti v dalším tisíciletí.

Všichni jistě známe mnohé z historie péče o postižené jedince, seznámili jsme se s dějinami speciální pedagogiky, zabývali jsme se historií oboru logopedie, jež je neoddělitelnou součástí speciální pedagogiky u nás. Vznik vědního oboru logopedie spojujeme s významnými jmény z mnoha vědních oborů, ať již z pedagogiky, medicíny, lingvistiky apod. Můžeme uvést některá jména - Zikmund Janke, Otakar Chlup, Miloslav Seeman, Bohuslav Hála, Karel Ohnesorg, Miloš Sovák, náš výčet nemůže být úplný, neboť je známo mnoho dalších osobností, které jsou se vznikem logopedie spojeny.

Dnes však chceme připomenout jména, která jsou významná na Moravě a spojujeme je s rozvojem logopedické péče v našem regionu.

O počátky logopedické péče se zasloužili učitelé hluchoněmých, kteří se začali zabývat nápravou vad řeči i u dětí slyšících. Později se do této činnosti zapojili i učitelé žáků mentálně postižených (učitelé zvláštních škol).

K zakladatelům a aktivním organizátorům logopedické péče na Moravě patřil **Hubert Synek**, který se narodil v roce 1883. Po nástupu do pedagogické praxe po ukončení učitelského vzdělání se seznámil s učiteli ústavu pro hluchoněmé ve Valašském Meziříčí. Výchova a vzdělávání žáků s vadami sluchu ho zaujala natolik, že nastoupil v ústavu jako učitel. Záhy začal po celé Moravě přednášet o problematice sluchové postižených (dříve nazývaných hluchoněmých). V tomto období se začal projevovat jeho zájem o děti slyšící, u nichž se vyskytovaly vady řeči a nikdo jim neposkytoval odpovídající péči.

V roce 1915 přechází do Ivančic, kde působil na ústavu pro hluchoněmé jako učitel. Zde začal organizovat teoretické i praktické kursy pro odstraňování vad řeči. Kursy pořádal nejdříve pro děti s vadami řeči a později kursy rozšířil i pro učitele, kteří projevíli zájem o reedukaci vad a poruch řeči, kursy byly propojeny s praktickými ukázkami, účastníci kursů si mohli vyzkoušet práci i samostatně.

V roce 1920 je v Brně zřízena třída pro sluchově postižené (jako pobočka ivančického ústavu) a Hubert Synek zde byl ustanoven ředitelem. V té době v Brně začíná téměř každoročně pořádat prázdninové nápravné kursy pro *nevýřečné* děti z celé Moravy.

Po odchodu z Brna v roce 1929 se stává ředitelem ústavu pro hluchoněmé děti v Lipníku nad Bečvou. K tomuto období se váže vznik mnoha jeho článků, publikovaných v odborných časopisech, také prováděl překlady zahraničních odborných textů, většinou německých.

Začátkem fašistické okupace v roce 1939 byl Hubert Synek zatčen a vězněn v Buchenwaldu. V roce 1941 velmi těžce onemocněl a byl z věznění propuštěn. I když nikdy již nebyl zdrav, přesto se jako důchodce znovu zapojil do práce. V roce 1944 začal spolupracovat s inspekcí jako odborný instruktor pro školy s dětmi s vadami sluchu i s vadami řeči. Aktivně pracoval až do roku 1950, kdy se musel podrobit těžké operaci, ale i potom ještě překládá, píše články. Umírá 2. 5. 1952.

Hubert Synek byl prvním, kdo organizoval péči o „nevýřečné“ děti na Moravě. Kromě již uvedené organizace kursů pro děti s vadami řeči i pro učitele, kromě jeho činnosti publikační a přednáškové nemůžeme opomenout i jeho činnost pedagogickou na Vysoké škole pedagogické a učitelském ústavu v Brně.

Hubert Synek byl prvním organizátorem péče o „nevýřečné“ děti na Moravě. Vypracoval své vlastní metody redukce vadně vyslovovaných hlásek, známe jeho publikace „Náprava vadně vyslovovanosti sykavek“, „Náprava vadně vyslovovanosti hlásek K, G, Ch“, dále „Náprava vadně vyslovovanosti hlásek R, Ř a L“. Zabýval se také problematikou dětí koktavých, hubičných i dětí nemluvících.

V říjnu roku 1936 se Hubert Synek podílel na otevření první třídy pro „nevýřečné“ děti při obecné škole v Brně. Škola se nacházela Na rejděti (dnes místo, kde byla postavena budova Národního divadla v Brně, Janáčkovo divadlo). Učila zde paní Irena Synková. V lednu 1938 se třída přestěhovala do budovy obecné školy v Dlouhé ulici, začátkem války do obecné školy v Nové ulici (nyní Lidická ulice). V roce 1940 byla třída zrušena.

Po II. světové válce v roce 1946 vzniká opět třída pro vadně mluvící děti v Brně, tentokrát při dívčí škole v Jakubské ulici. Učila zde paní Zdeňka Závášková, která již od roku 1939 prováděla logopedickou péči v poradně na ušní klinice prof. MUDr. Ningra. Tato zkušební učitelka a logopedická pracovnice zřídila při své třídě poradnu pro nápravu vad řeči, v níž používala mnoho svých pomůcek. Brno opouští v roce 1949, později působí v Olomouci a Hradci Králové.

Od 1. září 1949 „Spolek pro péči o vadně“ zřizuje v Brně *Domov pro mládež s vadami řeči*. O zřízení tohoto „Domova“ se zasloužil **Dr. Ladislav Štejgerle** ve spolupráci s **foniatrem prof. MUDr. Františkem Brohem**. Domov pro mládež s vadami řeči“ měl kapacitu 35 lůžek a byl umístěn v budově Hlinky 122. Ladislav Štejgerle byl jmenován ředitelem „Domova“. Společně s **Hobertem Synkem** prováděli nápravu řeči u dětí, které sem byly umístěny z celé Moravy. Do školy děti musely docházet do národní školy v Hroznové ulici a na Mendlově náměstí.

Jště v roce 1949 byl *Domov* přejmenován na *Ústav pro nápravu vad dětské řeči v Brně*. Při Ústavu byla od 1. září 1950 zřízena samostatná třída pro žáky 1. až 5. ročníku, v níž vyučoval **Antonín Rádek**. Tato třída měla 15 žáků a byla pod správou národní školy v Hroznové ulici. Práce zde byla velmi obtížná, neboť ve třídě byly umístěny děti dyslalické, s palatolálií, děti koktavé i nemluvící. V odpoledních hodinách s dětmi pracovaly vychovatelky, plnily s nimi domácí úkoly, prováděly logopedická cvičení podle instrukcí logopeda.

V květnu 1950 se ústav i se školou přestěhoval z Hlínek 122 do budovy ve Veselácké ulici 234, kde sídlí škola dodnes. Od září 1950 byla škola vyňata ze správy národní školy v Hroznové ulici a byla přičleněna přímo pod správu ústavu.

1. září 1951 byla otevřena další třída pro žáky 3. až 5. ročníku, v níž začala vyučovat **Marta Synková**, odborná učitelka školy pro hluchoněmé v Lípniku, dcera **Huberta Synka**. K tomuto dni byla otevřena i třída mateřské školy pro předškolní děti, učitelkou zde byla jmenována paní **Erika Mazoniová**.

Do školy byly umístěny děti z celého kraje s dg. dyslalíí gravis, palatolálií, balbuties i děti nemluvící. Pobyt v tomto zařízení se omezoval jen na dobu nezbytně nutnou k odstranění vady, po ukončení reedukace byly děti přemístěny domů do svých kmenových škol a na jejich místo přijaly další děti.

Pro nálehavou potřebu brněnských dětí byla zřízena i třída mateřské školy a jedna třída pro žáky 1. a 2. ročníku, třídy byly umístěny v Lidické ulici, ale spravovala je škola ve Veselácké ulici. Později vzniká samostatná mateřská škola pro brněnské děti s ředitelkou

Marí Ochrýmčukovou. Od roku 1963 předsídila mateřská škola do vlastní budovy v Zabovřeskách, ulice **Elišky Machové 17**, kde sídlila až do 90. let.

Elokovaná pracoviště pro brněnské děti byla různě přemísťována, např. sídlila v ulici **Kontěvové**, na **Mendlově náměstí**, v **Jakubské ulici**. V roce 1960 se mění název školy i domova na **Základní školu internátní pro vadně mluvící a mateřskou školu internátní pro vadně mluvící**.

Koncem 80. let se vytvořila samostatná **Mateřská a základní škola pro žáky s vadami řeči pro děti z Brna**, se sídlem v **Šrámkově ulici**, **Brno-Lesná**. V září 1998 se však tato škola slučuje se školou na **Veselácké a vytváří Mateřskou a základní školu pro žáky s vadami řeči**, kde jsou umístěny jak děti brněnské, tak mimobrněnské, z celé jižní Moravy.

Do školy se umísťovaly děti s normálním rozumovým vývojem, ale s takovým narušením komunikační schopnosti, kterou nelze odstranit ambulantní logopedickou péčí.

V posledních letech se v mateřské a základní škole pro žáky s vadami řeči nejčastěji setkáváme s dětmi s dg. opožděným vývojem řeči, dyslalíí gravis a vývojová dysfázie. Protože děti s vývojovou dysfázií v mnoha případech vyžadují dlouhodobější speciální péči, podařilo se ve š. r. 1998/1999 otevřít i 3. ročník základní školy (doutáme, že bude vytvořen celý první stupeň).

Nastíhli jsme vznik školy pro děti a žáky s vadami řeči, ale současně se vznikem této instituce bylo nutné řešit v regionu jižní Moravy *ambulantní logopedickou péči*.

Snaha zříditi poradny existovala již dříve, ale až 1. března 1950 se podařilo zahájit činnost logopedické poradny v Brně (třída **Vítězství 28**, dnes **Masarykova ulice**). Toto pracoviště plnilo funkci krajského zařízení, neboť poradna sloužila dětem z celého Jihomoravského kraje. Logopedickou péči v poradně zahájil **Hubert Synek** s **Antonínem Rádkem**.

V září 1954 se poradna přestěhovala do budovy bývalého kláštera ve **Františkánské ulici 4**. Tyto nevyhovující prostory sloužily poradně až do roku 1966, kdy přijímá krajskou logopedickou poradnu **fontiatrické oddělení fakultní nemocnice Pekařská** (fakultní nemocnice u sv. Anny), jako ambulantní pro nápravu vad řeči.

S narůstajícím počtem dětí s narušenou komunikační schopností se postupně rozšiřovalo poskytování logopedické péče v resortu zdravotnictví.

Podle výnosu ministerstva školství a ministerstva zdravotnictví (Směrnice pro organizaci logopedické služby ze dne 20. 2. 1952) se v 60ých letech začínají organizovat tzv. logopedické kurzy, v nichž se provádělo školení učitelů speciálních, základních a mateřských škol. Kurzy probíhaly ve spolupráci **KUNZ**, **KPÚ** kabinetu speciální pedagogiky, **OÚNZ**, okresních pedagogických středisek. Zásilku v organizaci logopedických kursů v našem kraji měla **PhDr. Jaroslava Vališová**, vedoucí kabinetu speciální pedagogiky **KPÚ** v Brně. Jejimi pomocníky při organizaci byli mmozi lékařů i pedagogové, vzpomínáme **foniatra MUDr. Pavlince**, učitelky **Zdeňku Roteklovou** a **Danu Pávkovou**. V kursech byli proškolení tzv. logopedičtí asistenti až do konce 80ých let, k zrušení kursů dochází počátkem let 90ých.

Dnes připravují logopedické asistenty katedry speciální pedagogiky v rámci bakalářského studia, magisterské studium lze ukončit na třech akreditovaných pracovištích u nás státní zkouškou z logopedie a sурdopedie a pracovat jako logoped v resortu školství, zdravotnictví nebo sociální péče.

Formou kursů jsou dnes proškoleni jen pedagogové, kteří se zabývají logopedickou prevencí. Jsou to pedagogové z mateřských škol i 1. stupně škol základních, nejsou však logopedickými asistenty.

V 90-tých letech se v rámci poradenského systému vytváří nové poradenské orgány, Speciálně pedagogická centra. Takové centrum vzniklo i při Mateřské a základní škole pro žáky s vadami řeči v Brně, Veslářská ulice a plní důležitou funkci v komplexní péči o jedince s poruchami komunikační schopnosti. O práci Speciálně pedagogického centra pohovoří současná ředitelka školy, Mgr. Milada Kondlerová.

